Ч. 153 (13.101). Львів, пятниця 15. липня 1932. Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло" Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем. — Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 4·00 зол., Чвертьрічно 12·00 „, Піврічно 24·00 „, Річно 48·00 „. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голянції, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

ЗА ПРАВА МОВИ.

Боротьба за права мови в публичному життї має для нас підставове, конститутивне значіння.

Живемо в добі здійснювання права націй на повне, незалежне життя; процес „удержавлювання націй", що почався вже від часу французької революції та частинно тільки захопив був у XIX ст. західню та середню Европу й Америку тепер, від часу світової війни, пішов нестримно вперед, на далекий схід, в усі частини світу та поміж усі людські раси. Міжнародне право стає правом не міждержавним, а міжнаціональним. Серед інтернаціоналізації життя культурного людства бачимо чимраз кращий, повніший розвиток націй, навіть тих, що їх уважали вже мертвими. Для всіх ясно, що нині мова стала наймаркантнішим виразником культури нації, а свідомість національної приналежности звязана зі змаганням національної та державної приналежности.

Ступінь, в якому на даній національній території мова даного народу має права, рівний — у практиці — ступеневі суверенности нації в даній державі. Новочасне право нації однакове по своїй суті для всякого народу: історичного й неісторичного, шляхотського й плебейського, великого й малого, богатого й бідного. Та це право ріжне у своїх щоденних проявах: від права, говорити, вчитися, правуватися, адресувати листи в даній мові, аж до права: мати свою національну державу. Хто прямує до цього останнього ідеалу, як до суми політичних змагань новочасної нації, а занедбує у буденщині право своєї мови на своїй землі, цей заперечує власну національність.

Мусимо ствердити, що серед нашого національного загалу в Польщі нема сильного почуття того права та виразної національної гідности. Вражає це передовсім у Галичині, що мала за Австрії значні права. Стан цей поширювали ми вже перед війною йдучи за прикладом чехів та інших націй австрійської держави.

І справді дивно, як після великого національного пориву з 1918—20 рр. дуже швидко зрікся наш національний загал усього того, що називається правом нації, правом мови. Тут — почав він сам фактично польщитися ще заки правно зробили це закони з р. 1924 і закони шкільні.

Стан попросту дивоглядний: громадянство, несвідоме свого права, не виконує його навіть там, де вільно йому ним користуватись на підставі самих польських законів.

Було би дуже цікаво прослідити причини такого стану. Наша невдатна визвольна війна 1918—20 рр. занадто сильно підорвала і так ще кволі сили нації, викликуючи відтак — як реакцію — занепад національної свідомости та енергії. Безумовно мав своє значіння в Галичині ще й факт, що з терену політично-правного життя відійшов чужий монархічний чинник, з яким деякі українські кола Галичини звикли були звязувати — в обороні перед польонізацією — зовсім фальшиво, своє національне право в Австрії. З другого боку москвофільські кола орієнтацією на московського царя звязували свої надії на національне визволення.

Нині опинився український нарід у державах, де влада в руках не монархів а пануючих чужих народів. Треба вести безпосередню отверту боротьбу за своє право, треба „щоденним плебісцитом", про котрий каже Ренан, документувати щоденно своє істнування як нації і волю бути нацією. Судові та шкільні закони з р. 1924 так саме ставлять справу.

Та здається, що хвилини першого отупіння загалу нації вже досягли свого вершка. Приходить свідомість положення та довіря до власних сил, що починають щораз зростати.

Гасла демократії доходять до голосу. Свідомість, що кожний громадянин має право домагатись пошани для своєї національности зміцнює волю кожної одиниці.

Для здійснення права, чи приватного чи — в більшій ще мірі — публичного має першорядне значіння почуття права у загалу.

Але право є тільки для тих, що його хочуть мати; накинути його не можна нікому на довший час, навіть членам своєї власної нації.

Словом: право може добути собі той, хто відчуває його потребу, хто відріжняє його від безправства.

Права нашої мови занедбуємо надто часто тільки тому, що не знаємо, чи їх боронить закон і в якій мірі. „Союз Українських Адвокатів" у Львові приняв рішення чималої ваги, щоби освідомити наш загал про істнуючі мовні закони. З його почину появиться низка видань, що дадуть всебічні інформації про ці справи. За нашим інтеліґентним загалом залишиться обовязок — скористати з істнуючих прав і боронити їх на кожному кроці.

Р. Д.

ГІТЛЄР І РОСІЯ.

ВІДГУКИ ІНТЕРВЮ ПРО ВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛ-СОЦІЯЛІСТІВ СУПРОТИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОБЛЄМИ. — КОНТРАКЦІЯ МОСКОВСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ. — РОСІЙСЬКЕ ІНТЕРВЮ.

Берлін, 8. липня 1932.

Розмова у „Брунатному Домі" в Мінхені 29—30 грудня м. р. на теми східно-европейської політики — гляди „Діло" ч. 9. з 14. січня ц. р., „Гітлер і Україна" — викликала більшу пресову полеміку, ніж того можна було сподіватися. Вона перейшла не тільки по українській пресі в Европі й Америці, але також польській, німецькій, та червоній і білій російській. Аж до останнього часу зустрічаються цитати з тої декларації, в якій партія Гітлера недвозначно заняла становище супроти єдиної, неподільної Росії.

Зрозуміла річ, що найбільше занепокоїлися росіяне. Теперішні московські верховоди казали німецьким комуністам счинити галас. Берлінська вечірня ґазета „Ді Вельт ам Абенд", що має понад 200.000 накладу, виконала той наказ. Забила на тривогу: „Гітлер ділить СРСР!" Преса Радянщини широко використала це гасло.

Російська еміграція і тут виявила зворушливу солідарність з III. Інтернаціоналом. Найбільш усіх заходилося париське „Возрожденіе", що в минулому році намагалося переконати праві кола еміґрації, немов Гітлер не має інших плянів, як знищити большовизм і відновити мітну Росію. Для цього не зупинялися і перед фальшуванням. Ітак 10. грудня м. р. вмістили „Бесѣду съ представителемъ Хитлера", в якій змусили Альфреда Розенберґа розводитися про його незвичайні симпатії до Росії. Збіг обставин хотів, що спростовання цієї неправди зявилося у „Фелькішер Беобахтер" саме в день приїзду до Мінхена українського кореспондента. Після появи вісток „Гітлер і Україна" у польській пресі, „Возрожденіе" аж у чотирьох числах (телеграми з Варшави, передовиця і карикатура) займалося тою справою.

Рівночасно почали білі росіяне з усіх боків натискати на близьких до націонал-соціялістів, аби якось ослабити враження тої новорічної декляраціі. Вислідом тих заходів можна вважати такі факти: 1. Граф Ревентлов, який не належить до партії, але деклярує свою повну солідарність з рухом Гітлера, виступив у свому органі „Дер Райхсварт" із статтею за неподільну Росію. 2. Монархіст Соколов-Гавранський виступив з публичним рефератом, в якому пробував довести, що рух націоналсоціялістів не йде проти інтересів Росії. 3. Група еміґрантів у Берліні безуспішно заходилася коло організації „русскихъ національ-соціялистовъ". 4. Представники російської преси кілька разів старалися (без успіху!) дістати інтервю з провідниками націоналсоціялізму.

Щойно 1. липня пощастило одному з редакторів берлінського тижневика „Наш Вѣк", Володимирові Деспотулі (грек з України), у відповідь на листа до д-ра Ґеббельса, розмовляти з націоналсоціялістичним депутатом і берлінським пресовим шефом, Гансом Гінкелем. Це була перша розмова російськоо журналіста з представником партії. Здавалосяб, що російська преса широко розпишеться про цю подію. Але не так воно сталося. Всі російські часописи на чужині настільки підлягають жидівським (!) впливам, що інтервю В. Деспотулі ніде не зявилося.

Чому це? — За його ласкавою згодою можемо ближче зазнайомитися із змістом тої розмови.

Першим питанням було, як партія Гітлера відноситься до СРСР.

— Ми не маємо ніякої підстави зміняти відносини з Росією, російським народом і його офіціяльними представниками. Хоч ми і не є прихильниками пануючої там системи, хотілиб для обопільної користи завжди жити в найкращому мирі. Так само мало захоплені ми Францією. Вона виказала себе впродовж 14 років як непримирний ворог Німеччини. Але, зрештою, що нас цікавить, яку державну форму вибірає собі наш сусіда. Ми перейдемо в наступ (і то як!), якщо зауважимо, що Москва з її комуністичними пропаґандними організаціями захоче вмішатися в наші справи і зробити з Німеччини радянську філію. Ми найгостріші противники комунізму...

Ясна річ, що подібна заява не до вподоби російській еміграції та її пресі. Виходить, що і „третя Німеччина" не збирається зривати з СРСР... Ще менш цікавою для білих семітофілів є відповідь Г. Гінкеля щодо жидівського питання.

— Пануючий у жидівських колах страх перед нами і підсилений деякими пресовими органами неспокій частинно безпідставні: ми не хочемо варварського переслідування жидів, але домагаємося, щоби Німеччиною кермували німці та щоби вона не була під впливом жидівства і жидівського капіталу.

Тут мабуть і криється головна причина, чому довгосподіване інтервю не зявилось у російській пресі. А до того ще неприхильні слова про російську еміграцію у Франції.

— У ніякому разі не зречемося права давати гостину російським еміґрантам. Льояльні елементи завжди знайдуть у нас зрозуміння. Одначе хочу зауважити, що російські часописи в Парижі в їх статтях сильно переборщують, і то не лише проти націоналсоціялістів, а взагалі проти Німеччини. Ми знаємо, як сильно акліматизувалися російські еміґранти у Франції та що вони перейняли француську ненависть до Німеччини. Одначе пан Мілюков зі своєю ґазетою „Послѣднія Новости" видається нам „більшим королем ніж сам король"...

Виразніше казати не можна. До того ще під кінець розмови берлінський пресовий шеф Гітлера зазначив, що націоналсоціялісти хотять бачити Україну незалежною від червоної Москви.

Ледви чи хто з росіян звернеться ще раз до націоналсоціялістів по інтервю.

П. К.

—o—

Нова конституція у Бразилії.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО (ПАТ). Президент Варґас іменував комісію, що складається з 12 членів, якій доручив зредаґувати нову бразилійську конституцію. В урядових кругах думають, що федеральний уряд здобуде завдяки тому зарядженню підтримку численних досі невдоволених елементів.

—o—

Рух українського населення у Польщі.

(У світлі останнього перепису).

I.

Читачі „Діла" знають уже вислідн другого загального перепису населення в Польщі з дня 9. XII. 1931 р. Головний Статистичний Уряд Польщі опублікував число населення повітами та оголосив число мешканців деяких міст (на нашій території Львова, Ковля, Луцька, Рівного, Холму й ін.). З цих чисел можемо пізнати стан населення і його приріст за останнє десятиліття, та не довідуємося ще про релігійну і національну структуру населення; праця щодо цього пункту вимагатиме довшого часу і не скоро буде можна про це довідатися. Та навіть сама справа числа і приросту населення на українських землях в Польщі доволі цікава і важна. Зменшує вартість цих чисел факт, що якась частина українського населення здержалася від перепису в р. 1921 і тому числа приросту населення можуть бути невірні. Одначе практика виказує, що число несписаного населення не обіймає поважніших чисел, а деякі неточности не відграють більшої ролі при релятивних числах.

Яке число населення живе тепер на українських землях у Польщі? Щоби відповісти на це питання, треба означити українську національну територію, беручи за підставу лише повіт, бо лише до повіту маємо числа населення. У Галичині межу української території визначуємо західньою границею повітів: Сянік, Добромиль, Перемишль, Ярослав; тим способом залишаємо поза нашою територією Лемківщину, а збільшуємо польськими частинами вичислених повітів. До української території вчисляємо цілу Волинь, а з Полісся Берестя, Кобринь, Камінь Коширський, Дорогичин, Столин і половину пов. Пинськ. З Холмщини і Підляша зачисляємо тут крайні повіти: Томашів, Грубешів, Холм, Володава, Біла і половину Більська, хоча ці повіти взяті в цілости мають уже перевагу польського елементу. Так зачеркнена територія виказує такий простір і число населення:

	простір	насел в р. 1921	насел. в р. 1931	приріст за 1921-31
Воєвідство Львівське	20.200	2,082.000	2,380.000	14.3%
Воєвідство Тернопільське	16.240	1,435.000	1,476.000	11.5%
Воєвідство Станиславівське	18.340	1,262.000	1,600.000	18.9%
Галичина	54.780	4,779.000	5,456.000	14.1%
Волинь	35.730	1,570.000	2,082.000	32.6%
Полісся	20.210	482.000	742.000	54%
Холмщина	11.130	534.000	713.000	34%
Українські землі в Польщі	121.850	7,365.000	8,993.000	22.1%

Таким чином українська територія творить 31½% простору Польщі, а її населення творило в 1921 р. 27.3% населення Польщі, а тепер 28.2%. Приріст населення на українських землях в Польщі є більший від пересічного, бо 22.1%, коли приросту населення цілої Польщі є лише 18.2%. Значіння нашої території завдяки цьому збільшилося; цей приріст є ще більший в порівнанні з приростом населення корінної, етнографічної Польщі, де є всього лише 16% приросту.

Висота приросту на ріжних частинах українських земель підлягає значним змінам. У Галичині є вона низька, значно нижча від пересічного приросту Польщі, а навіть корінної Польщі. Сильний, а навіть дуже сильний є приріст на Волині і Холмщині, а рідко стрічаємо денебудь приклад такого сильного приросту, як на українському Поліссі. Пригляньмося ближче умовинам і причинам цього приросту в кожній частині українських земель зокрема.

Найліпше знаємо еволюцію населення в Галичині завдяки частим переписам населення почавши від 1857 р.; було їх разом з теперішнім 8. Дійсний приріст населення Галичини був постійно значно нижчий від природного, себто надвишки уродин над смертельністю. У перенаселеній хліборобській країні розвинулася сильна еміграція за океан, яка забирала 1/4 природного приросту. За 30 літ себто в часі 1880—1910 надвишка еміграції над іміграцією у Східній Галичині була 389.000, а в дійсності була еміграція ще сильніша, бо рівночасно була Східна Галичина тереном польської іммірації зі Західної Галичини. Емігранти зі Східної Галичини були українці, поляки і жиди, та завдяки рівночасному, хоча й слабому припливові поляків зі заходу їхний відсоток збільшався. Еміграція українського селянина з Галичини, як і з Вел. України була в великій мірі непотрібна; перший личині була 389.000, а в дійсности була еміґрувати а одночасно українізувати місто, яке лишалося й дальше захоплене чужим елементом. На 51 східно-галицьких повітів лише 7 мало в рр. 1880—1910 надвишку іміграції над еміграцією. Це все повіти з більшими містами (Львів, Станиславів, Перемишль, Дрогобич, Турка, Коломия, Стрий). В останньому 10-літті перед війною цю надвишку мав уже лише Львів, Дрогобич і Турка. Без огляду на те, завдяки сильному природному приростові зросло населення Галичини за три передвоєнні десятиліття о 12.7%, 7.8% і 10.3%. Цей приріст не був розміщений рівномірно. У рр. 1900—1910 вищий від пересічного приріст мали всі гірські повіти за вимком перенаселених повітів Лісько і Сянік, та ті повіти, де містилися більші міста. Найнижчі прирости мало густо заселене Покуття і півд. східне Поділля; повіти Борщів і Заліщики не мали жадного дійсного приросту, себто весь природний приріст еміґрував.

Війна змінила зовсім еволюцію населення. Наша ближча батьківщина не лише дала сотні тисяч вояків, але була тереном світової війни, разом з примусовим виселенням цивільної людности, разом з пошестями, та з політичною еміграцією. Не диво, що в часі 1910—1921 р. населення Галичини зменшилося на 8.5%, а коли візьмемо під увагу, що до 1914 року воно приростало ще правильно, побачимо, що втрата була в дійсности 12%! У Західній Галичині, яка не була в більшій мірі тереном війни, цей спад був лише 4%. Треба признати, що цей спад мусить мати до деякої міри свою причину в абстиненції частини українського населення при спису в р. 1921. Лише місто Львів мало приріст на 23%, всі інші повіти стратили в часі 1910—1921 частину населення. Найбільші страти мали повіти: Станиславів (22%), Бучач (21%), Тернопіль (16%), Долина (16%), Рогатин (15%), себто ті повіти, через які переходив довший час боєвий фронт. Найменших втрат зазнала півд.-західна, найспокійніша частина нашого краю. Рік 1921 був останнім роком, де виступає ще спад населення (надвишка смертей у гр.-католиків осягнула цього року суму 28.000!), від 1921 р. почавши, виступає вже нормальний передвоєнний природний приріст, який за роки 1921—1931 дав пересічно 15%, коли перед війною давав він 14%. Сильна зміна наступила в еміграції; задля зовнішних перепон є вона слабша, як перед війною і завдяки цьому дійсний приріст за повоєнне десятиліття, є більший, як перед війною (тепер 14%, перед війною 10.3%).

(Продовження буде).

Доц. Волод. Кубійович.

Вбиті у німецьких заворушеннях.

БЕРЛІН. (ПАТ). Преса повідомляє, що число вбитих у часі недільних заворушень в ріжних місцевостях Німеччини зросло до 14. Крім того ще кілька осіб догоряє в шпиталі.

Приятель Ліндберґа засуджений.

ФЛЕМІНҐТОН, 12. 7. ПАТ. Суд засудив Куртіса на рік тюрми і на заплачення 1000 долярів гривни зате, що Куртіс був посередником в афері схопленого синка Ліндберга.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 15. ЛИПНЯ 1932.

СТ. ЛЕВИНСЬКИЙ. 3)

З ЯПОНСЬКОГО ДОМУ.

СНІГ.

II.

Все це прийшло так несподівано, що важко було повірити у надмір щастя. Біля мене йшла, дріботіла мала ніжна японочка трівожно розглядаючися довкола себе. Вона йшла зомною і пішла би скрізь, куди я її повів би. Мене просто опянювала свідомість цього.

Перед нами гомоном переливався бульвар св. Михайла. Йшли і сміялися молоді дівчата у легких, літніх суконках. Поруч них повагом ступали молоді люди; з їх очей дивилася на світ уся самопевна і очайдушна молодість. А всіх їх покривало своїм теплом добре сонце, це негаряче, веселе сонце Парижа. Це був один із цих щасливих моментів життя, що повз них проходимо незамічаючи нічого, як легкодушні діти, і згадуємо їх тільки пізніше, коли щезнуть у проваллі минулого.

У цю веселу юрбу замішав я боязкі кроки пані Мічіко і повів її під велику шибу галантерійного магазину. Неодин глумливий, може і злобний погляд залержався і покрутився на нас, коли показував я її ріжні предмети за виставою і називав їх, можливо голосно, по французьки, щоби перекричати гуркіт і дзенькіт авт і трамваїв. Пані Мічіко послушно повторяла замною трудні слова, а вряди-годи, дивилися на мене її скляні очі, що у них крім запитів, я нічого більше не встиг дошукатися.

Легка перемога йде до голови, як опій, а масовий приклад страшенне заразливий. Коли почали ми йти у гору, бульваром, я поклав моїй товаришці руку на рамени, як нормальний паризький „поташ" своїй молоденькій „амі".

Ми зайшли у Люксембурський сад. Тут було тільки дерев і квітів, що чекало своїх французьких і японських назв. Саме переквітали останні гвоздики і першим румянцем вкривалися жоржини й айстри. Вмірала на самотних кущиках троянда, розсипаючи довкола себе запашний пух своїх білих і рожевих квітин.

У парку пані Мічіко почувала себе свобідніше. Вона любила квіти, підходила до них близько і дивилася на них довго і побожно, як прості люди на святу ікону. Я називав їх по французьки, а вона вчила мене японських назв квітів. Ця забава навіть подобалася їй, бо ми небавком перемінили ролі: вона стала вчителькою, а я її учнем. Нас окружали діти цікавими або збентеженими поглядами, об нас отиралися закохані парочки, а самотні мандрівники, з ґазетами в руках зорили у наш бік крізь замазані шибки окулярів.

Я навіть не стямився як забив годинник на палаті сенату і моя японочка затрівожилася.

— Може вернемось до дому — просила мене.

Ми вертались мовчки бульваром до готелю і не дивилися навіть на себе, як ті нечемні діти, що бояться гніву родичів. Бульвар гомонів, гудів, але якось інакше як перше, якби хтось навмисне перемішав людям голоси і збиточно змінив увесь щоденний ритм вулиці.

III.

Наші лекції під голим небом повторялися тепер часто. Я заходив по пані Мічіко і вона, вже без зайвих слів, ішла зомною. Професор лишався дома. Він, здається, вернувся весь до своїх чисел і математичних символів, бо не звертав на нас найменшої уваги. А ми йшли до парку дивитися на білих кораблів, квітя і дітей.

Тільки для форми вчив я її кількох французьких фраз. „Нащо їй чужої мови?" думав я мабуть з нею, бо вона мої лінощі приймала зовсім байдуже. Любила дивитися на людей, завжди скромно та дискретно і здається тішилася тільки тим одним, що має очі. Спертий біля неї об камінну огорожу тераси я вбирав мої думи у слова. Мені конче хотілося виявити їй мої почування, але одночасно я боявся сполошити її. Зрештою, що їй казати? Слово „кохаю" здавалося мені надто вульгарне коли мали його слухати вуха цієї ніжної, дискретної японки. Кохаючи її я став би може в її очах слабим, нікчемним чоловіком, що не вміє панувати над своїми почуваннями. Якеж зрозуміння могла вона мати для свобідного вияву почувань, для щирого і радісного потверджування життя? Тому я відкладав мою сентиментальну сповідь з години на годину і з дня на день.

Одного дня побачили ми у парку Йошіо. Він йшов у більшому товаристві і мав велику охоту залишити його і приступити до нас. Я пильно слідкував за кожним його рухом і не заспокоївся навіть тоді, коли Йошіо зник зовсім з моїх очей. Вся насолода нашої навпів таємної зустрічі в парку пропала кудись і я проводив паню Мічіко до дому, розсіяний, визираючи небезпеки за кожним переулком.

(Продовження буде).

Заборона більшовицького конґресу в Женеві.

З огляду на занадто виразний більшовицький характер конґресу проти „імперіялістичної“ війни та цілком безсумнівний радинофільський склад його учасників державна рада Швайцарії заборонила цей конґрес. Це рішення викликало велике вдоволення у швайцарській пресі, але природне обурення організаторів конґресу. Один із них, Анрі Барбіс, прибувши до Женеви у власнім автомобілі та із секретаркою, як і личить справжньому „пролєтарському“ письменникові оголосив відкритого листа до ради держави, в якім заперечував рішуче комуністичний характер конґресу та докоряв Женеві за обмеження традиційної волі зборів. Чому він не спрямував цих докорів краще до Москви, полишиться його тайною, але від женевської преси він дістав належну відправу. „Журналь де Женев“ звернув йому увагу на те, що колиб він справді не мав нічого спільного з більшовиками, то не мав би їх звичаю мішатися у справи чужої держави...

Конґрес, заборонений у Женеві, має відбутися під фірмою зборів революційних письменників у Берліні. *(Укр. Бюро в Женеві.)*

Гр.-кат. Богословська Академія.

З нагоди закінчення 4-го року істнування.

Важко говорити про „крізу“ у такій мізерії, якою є українське високе шкільництво. А проте справді й ота мізерна культурна ділянка переживає в останніх роках свою крізу — в розумінню ще дужчого погіршення. Українські університети на Вел. Україні (у Києві, Камянці, Полтаві) зруйновані; на місце університетів більшовики створили псевдо-фахові Інститути, до яких приймають „студентів“ з освітою, приблизно рівною пяти клясам гімназій (цікаво, що на Московщині університети істнують і далі, а приймають до них студентів лише з повною середньою освітою!); в Інститутах цих більше дбають про присвоєння студентам комуністичного світогляду, ніж про науку. Українська Академія Наук у стадії агонії: десять років, не вважаючи на гнет більшовиків, вона боронила свого наукового характеру і впродовж десяти років (1921—1930) випустила довгу низку цінних наукових праць; але в 1931 р. Академію таки зруйнували: два її відділи — фільософічний та соціяльно-економічний — знищили; і нині Академію перетворюють в огнище більшовицької пропаганди.

У важкім положенню находяться тепер і наші високі школи та наукові інституції на еміґрації, Університет у Празі, С.-Г. Академія у Подєбрадах і Науковий Інститут у Берліні. Також у самім краю українська наука й високе шкільництво опинилося у безвиглядній стадії. „Тайний“ університет загинув. Українського університету в Галичині, зазначеного в т. зв. автономічному законі з 1922 року, досі нема (хоч мав повстати до двох літ від дати закону), але й не видно навіть ніяких спроб оснувати його... Грошева скрута звужує теж рямці діяльности Наук. Т-ва ім. Шевченка, а занепад книжкового руху не дозволяє науковим силам працювати хоч би у приватних видавництвах...

Серед таких відносин не слід переочувати ніякого явища, яке причиняється до культурного поступу. До таких явищ безумовно належить Богословська Академія у Львові, про яку хочемо згадати з нагоди закінчення четвертого року її істнування. Сьогодні справді можна ствердити, що одним із найважніших діл митрополита Андрія Шептицького було створення у Львові тої науково-шкільної установи, якій доля судила стати серед вищезгаданої нашої високошкільної і наукової біди важливим огнищем української культурної праці та одночасно немаловажним чинником у загально-громадськім житті.

Про Богословську Академію писалось у нас вже нераз. Нині перед нами звіт з діяльности цієї Академії за перше трьохліття її істнування: 1928—1931 роки, — виданий друком окремою книжкою. З цього звіту можна ствердити передовсім один головний і безсумнівний факт: що за перші три роки Академія доказала свою життєздатність. Суттєва місія тої установи — це відродження в церковнім та взагалі в духовнім українськім житті наших національно-історичних традицій та гармонійного сполучування їх із духом і здобутками всієї Католицької Церкви. Академія працює саме в цім напрямі, викликаючи до себе глибоке заінтересування Католицького Заходу, що видно хоч би з постійних відгуків і статтей західних католицьких часописів.

Богословська Академія має нині вже всі пять курсів. Зі слідуючого року повстає в ній, побіч уже істнуючого богословського, другий — фільософічний факультет. Число слухачів в Академії зростає: в першім році її істнування було їх 172, в третім уже 208 (між ними 10 із Закарпаття і Югославії і 1 з Америки), в четвертім 217. Покінчило студії за три роки 116 осіб. В Академії викладало в 1928—31 рр. 23 професорів. Весь час її ректором був о. д-р Й. Сліпий.

Програма викладів в Академії розроблена згідно з вимогами для богословських факультетів катол. університетів, з пристосуванням до наших українських церковних і національних потреб та спеціяльно з увагою на східню богословію, східнє церковне право, історію унії і т. д. Та програма докладно переводиться в життя вже в повному її вигляді.

При Академії істнує пять семинарів — біблійний, гомілетичний, катихитичний, історичний і правничий, які мають за ціль поглиблювати знання студентів у поодиноких, вибраних ними ділянках науки та підготовляти їх до самостійної наукової праці в цих ділянках. Такі семинарі як правничий та історичний — очевидно — можуть при належній організації й кермі стати важними осередками наукової роботи, які переступає межі теольоґічних наук.

Академія видає свої богословсько-наукові „Праці“. За трьохліття 1928—1931 рр. вийшло пять томів цих праць: о. проф. В. Лаби, о. проф. Ю. Дзеровича й о. проф. Я. Левицького й понадто „Аскетичні твори“ Св. Василія Вел. у перекладі митрополита Шептицького. При Академії видається теж „Аскетична Бібліотека“, в якій м. ін. перевидані в гарнім українськім перекладі пок. еп. Й. Боцяна „Наслідування Христа“, ця перлина релігійного письменства. З Академією звязане Богословське Наукове Товариство, яке видає єдиний нині в Галичині періодичний науковий часопис — „Богословія“. Редактором цих видань є ректор Академії о. д-р Йосиф Сліпий.

Наукова діяльність професорів Академії стояла взагалі на високім рівні. Зокрема цінні наукові праці видали (або приготовили до видання) о. ректор Й. Сліпий (фахова богословська студія про походження св. Духа, важна ідеольоґічна історично-богословська праця про основні напрямні розвитку східної богословії, збірка ідеольоґічних нарисів „Шляхом обнови“ та ін.) о. проф. А. Іщак (широка наукова студія про визначного православного богослова, історика Церкви й каноніста XVII. в. Зах. Копистенського, та низка менших статтей і рецензій), проф. Вол. Залозецький (довга низка праць з історії христіян. мистецтва переважно німецькою мовою), о. проф. Вас. Лаба (приготовив до друку й пізніше видав два томи наукового підручника патрольоґії) та ін.

Взагалі Академія виявляє розвиток в усіх напрямках своєї діяльности. Не вважаючи на несприятливі умовини вона вже досі дала запоруку виконати покладені на неї надії.

А. О. М.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 15. ЛИПНЯ 1932.

І. Б.

„Україніка“ в бібліофільськім російськім виданні.

Вже сьомий рік, як істнує в Парижі „Товариство друзів російської книги“, що ґуртує довкола себе визначних бібліофілів із російської еміґрації та французів славянознавців. Товариство видало три томи свого органу, „Временник общества друзей русской книги“. Перший том вийшов у 1925 р., другий у 1928 р., останній, третій вийшов саме тепер (4°. Стр. 179) й заслуговує уваги українських читачів, не тільки бібліофілів, яким дорога взагалі всяка гарна книга, але й ширшого нашого загалу через українські моменти в цьому томі. Ці моменти тим більше варто подати в газеті, бо „Временник“ видруковано тільки в 300 примірниках, які швидко розійдуться*). Раніше, ніж перейти до змісту „Временника“ не можна промовчати його зовнішній вигляд, який милує очі найбільш вибагливого бібліофіла: папір, друк, знаменито виконані ілюстрації високої історичної ваги, факсиміле документів, кінцівки — все зроблено досвідченою рукою людей, що не тільки люблять, але й розуміють книгу. Зрештою редактори „Временника“ добре відомі під цим оглядом: професор Г. Лозинський, відомий романіст і великий знавець старої французької літератури та Я. Полонський, відомий російський бібліофіл і бібліограф, який видрукував низку невиданих листів Чаадаєва, Герцена, Дантеса, що вбив Пушкіна у двобою та інших російських письменників.

Перша стаття „Временника“, що заслуговує нашої уваги, це „Німецькі ілюстратори російських авторів“, написана німецьким бібліологом *Артуром Лютером*, бо поміж цими авторами згаданий Гоголь. Довідуємось, що в післявоєнній добі Гоголеві значно пощастило серед німецьких ілюстраторів. Померший уже Карло Гільман дав серію прегарних ксильоґрафій до „Страшної помсти“ (Видавництво Курт Вольф у Мінхені). П. Лютер подає репродукцію одної з таких ксильоґрафій — постать лицаря на скелі, яка робить величезне враження. Особливо цікавить німецьких малярів „Вій“. Едзард Діц присвятив цьому творові шість офортів (Видав. Пфліґер у Мінхені), Вальтер Бекер ілюстрував том ін фоліо цілою низкою літоґрафій у тексті (Вид. Вайсбах у Гайдельберзі), а Вальтер Клєм дав також літоґрафії для берлінського видання „Вія“ (вид. Франц Шнайдер). Ось як автор статті характеризує ці три видання: Діц — романтик, мрійник; Бекер повний жаху, якого мета залякати читача; Клєм реаліст, без екстази. Найкращим ілюстратором Гоголя Лютер вважає Карла Ресінґа, що ілюстрував „Тараса Бульбу“ (Відень, Вид. Ріколя). Дійсно, репродукція кари Остапа, що її Лютер подає, просто знаменита. Той, хто бачив раз постаті Остапа, ката, юрбу й заплакану жінку в цій юрбі, ніколи не забуде ксильоґрафії Ресінґа.

Слідуюча стаття „Русская періодическая печать в Париже до 1918 р.“ належить п. Унґеґаввові, бібліотекареві Інституту Славянознавства в Парижі й авторові надзвичайно цінного видання **Catalogue des periodiques Slaves et relatifs aux e' Tudes Slaves des bibliotheques de Paris (1929)**, що стало настільною книгою славянознавців у Парижі. У своїй статті п. Унґеґави дає вельми цікавий огляд періодичної російської літератури в Парижі від 60-х років XIX. в. Цей огляд варт запамятати й українознавцеві, бо в еміґрантській російській пресі є чимало „Україніки“, ще досі нестудійованих.

Невтомний П. Мілюков не вважаючи на свій вік 75 років і активну політичну працю знаходить ще час мандрувати по париських букіністах над Сеною. Тут йому раз сильно пощастило: він знайшов низку англійських брошур, що належали до Миколая Турґенєва, найбільш освіченого з декабристів, який своєчасно опинився за кордоном, на еміґрації рятуючись від сибірської каторги. На підставі цих брошур, які мають власні примітки Турґенєва, Мілюков написав вельми цікаву статтю у „Временнику“ під заголовком „М. Турґенєв у Льондоні“. Тут слід додати, що у своїй знаменитій праці „La Russie et le Russes“ (Париж 1847), яка викликала величезне зацікавлення в Европі й страшенне обурення Миколи І-го, Турґенєв подає цікаві відомости про Україну (І, 278), що їх він знайшов у архіві французького міністерства закордонних справ.

Б. Сильвереван описує „Русскія книги Гельсинфорского университета“. університетська бібліотека столиці Фінляндії має рідкі зразки з „Україніки“. Поміж ними варт на першому місці назвати „Два казання“ Леонтія Карповича, що появилося у 1615 р. Досі відомі лише 4 примірники цього видання, бо свого часу єзуїти викупили і знищили його. Далі є там лексикон Памви Беринди 1653 р. та знаменитий атляс Крюйса. Останній, голяндець з походження, був адміралом на російській службі й в останніх роках 17. в. видав у Амстердамі атляс з мапами Дона, Азовського й Чорного Моря, додавши до нього вельми цікавий текст. Знаємо лише два-три примірники цього видання. Варт зазначити також, що в бібліотеці ґельсінґфорського університету є раритет „Політіколѣпная апоѳеозія“, офіційне видання царського уряду в память перемоги під Полтавою. Ґравюра цієї книжки уявляє їздця, який нищить списом змію. Очевидно, що їздець — цар, а змія — Мазепа. Справедливість вимагає додати, що автором ґравюри був таки наш земляк — Михайло Карновський, що в такий спосіб віддячився великому протекторові української культури...

Та найбільше зацікавлять українознавця такі рядки Сильверевана: „Поміж старими рукописами відмічу невідомий ще повний переклад „Космоґрафії“ Меркатора (видання 1606 р). Цей рукопис (більше 2 000 стр. ін фоліо) напи-

*) Ціна цього тому 80 фр., замовляти його можна на адресу: Société des amis du livre russe. 81, rue Michel Ange. Paris. XVI.

Оголошення, оповістки, місцеві як і з провінції оголошуватимемо тільки за попередньою присилкою належитости. Незаплачені заздалегідь оголошення не будуть поміщені.

Не буде війни між Японією і більшовиками?

ПАРИЖ, (ПАТ). Повідомляють із Токіо, що міністр закордонних справ Ушіда заявив кореспондентам закордонних ґазет, що нема поважних причин до конфлікту між Японією і більшовиками.

Данціґ не впустив польської прогульки.

ДАНЦІҐ, 11. 7. ПАТ. В понеділок уладив союз бувших жовнірів прогульку кораблем по Віслі до села Пекло, яке лежить уже на території вільного міста Данціґу. Прогульковців у числі біля 400 осіб, не допустила митна сторожа і жандарми вільного міста Данціґу висісти на беріг і тому прогульковці вернули назад до Польщі.

Страшний вибух ропи.

ВІННІПЕҐ. (ПАТ). З Монтреалю прийшли вісти про страшний вибух ропи. Ропа вибухнула на кораблі, що стояв у сухих доках. Експльозія розірвала стіни збірника і спричинила пожежу корабля. Згинуло 25 осіб, між ними шеф пожежної сторожі.

Повстання селян на Радянській Україні.

Велика гарматня стрілянина на більшовицько-румунській границі.

ЧЕРНІВЦІ, 13. 7. (ПАТ). До Кішинева надійшли вістки зі села Атака, біля більшовицько-румунської границі, що кілька днів тому через цілий день чути було гарматню канонаду і стрілянння скорострілів. Причиною цеї стрілянини є повстання українського селянства на Рад. Україні.

саний західньо-руським скорописом XVII. в. і уявляє з себе зовсім нову редакцію перекладу Меркатора". Очевидно, що „західньо-руський скоропис" це українська мова й зрозуміле зацікавлення для цього рукопису, якого ніхто досі не знав.

Відомий російський бібліофіл П. Апостол, власник знаменитої бібліотеки з „Россіка" та „Україніка", присвятив довгу статтю відомому російському бібліофілові й бібліографові Соболевському, приятелеві Пушкіна й Меріме. Це він між іншим багато причинився до українських студій Меріме.

Коли Дідерот повернув у 1775 р. з Петербурґу він привіз зі собою цілу російську бібліотеку, яку негайно продав за добрі гроші толішній королівській, тепер національній бібліотеці. (Правда, що Дідерот не знав ані слова російською мовою.)

Жан Порше, що управляє славістичними відділами національної бібліотеки, подав у „Временнику" вельми цінні невидані матеріяли, дотичні продажі бібліотеки Дідерота та катальоґ його російських книжок, які і досі переховуються в національній бібліотеці.

Поміж книгами, що їх Дідерот привіз, була також біблія видана в Київі в 1768 р. яку подарував французькому письменникові відомий московський митрополит Платон з власноручним надписом. Цікаво ще відмітити книжку „Стат представляемой по нынѣшнему войской коммессія разсужденію о украинском̂ полку". Цей заголовок Дідерот сам переклав так: „Etat pour un regiment d' infanterie Ukrainien". Варт тут пригадати, що підчас перебування Дідерота в Петербурзі славний український маляр Левицький зробив з нього прегарний портрет, що є тепер у женевській бібліотеці.

Розмір газетної статті не дає нам змоги зупинитися на інших матеріялах „Временника", що не стосуються до України, але однаково нових і цікавих. Та з того, що ми подали, видно яким надбанням для українознавчої бібліотеки буде останній том „Временника".

Пливи. у липні.

Українське населення виселюють в глибину Росії.

Жахливі відносини на Рад. Україні.

ВІЛЬНО, 13. 7. ПАТ. Зі Столпців надійшли тривожні вісти, що більшовики почали виселювати масово українських селян з родинами з прикордонної смуги Рад. України в глибину Росії над Волгу. На місце примусово виселених українських селян спроваджено вже червоноармійців-більшовиків з глибини Росії та Азії.

Анґлійські специялісти їдуть на рятунок.

Над могилою підводного човна.

ПАРИЖ, 13. 7. ПАТ. Рятункові кораблі не зважаючи на густу мряку і дощі кружляють далі над затопленим підводним човном „Prométhée". Вкінці водолази по зусильних розшуках ствердили, що стіни підводного човна ненарушені, а отвори помосту замкнені. Побоюються лише, чи вдасться сталеві линви підложити під кадовб човна, аби витягнути його на поверхню. Якщо би ці зусилля не увінчалися успіхом, тоді закинуть усі праці аби видобути човно з дна моря. Праці рятункової акції так пиняво поступають тому, що підводне човно спочиває в заглибленню, якого стіни сторчать до чотирьох метрів понад кадовбом човна. Тому теж міністерство маринарки запросило з Льондону анґлійського специяліста інж. Кока, який вславився уже як специяліст при добуванню затоплених кораблів. Він то кермував працями при видобуттю німецької фльоти, затопленої в 1918 році біля Скапа Фльов. Інж. Кок прилетів літаком негайно в вівторок 12 липня ц. р. до Шербурґа.

Радянська робота в Японії та в Манджурії.

Швайцарській пресі доносять з Харбіна, що слідство в справі численних терористичних актів вздовж східної залізниці закінчують. Стверджено цілком безсумнівно, що ці атентати доконували терористичні ґрупи під проводом радянських техніків, дуже добре вивінуваних у вибухові матеріяли та потрібні прилади. Мають тут місце не окремі терористичні акти, а переводиться дбайливо вироблений плян при допомозі широко розгалужених таємних орґанізацій.

З другого боку повідомляє „Л'Іманіте", що японська поліція арештувала в Токіо 28 більшовиків, яких обвинувачують у тім, що вони організували революційні ґрупи в транспортових синдикатах; арешти тревають у ріжних частинах держави. Московська акція розвивається очевидно також і в інтеліґентських колах Японії, бо поліція в Токіо арештувала за нелеґальну діяльність багатьох членів „Ліґи медичної допомоги", яка має бути у звязку з „Червоною Поміччю". Заборонено також річні збори „Пролетарського Театру", який є поважною орґанізацією більшовицької пропаґанди. („У. Б.")

ОСТАННІ ВІСТИ

БОЛДВІН ІДЕ НА ВСЕБРИТІЙСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ЛЬОНДОН., 13. 7. (ПАТ). Вже 21. липня ц. р. починається в столиці Канади Отаві всебритійська конференція, метою якої затіснити сильніше нитки політичних і господарських взаємин англійських доміній з Великою Британією. У вівторок 12. липня ц. р. виїхала англійська делеґація у складі шістьох міністрів під проводом Болдвіна на згадану імперіяльну конференцію до Отави.

РОЗЧАРУВАННЯ ПРОМОВОЮ МЕКДОНАЛЬДА.

ЛЬОНДОН, 13. 7. (ПАТ). Промова анг. премієра і провідника льондонської конференції Мекдональда про успіхи конференції в Льозанні розчарувала багатьох анг. послів, які сподівалися почути заяву розвязки пекучого питання воєнних довгів европейських держав у Злуч. Державах. Але Мекдональд натякнув лише, що в Льозанні дійшло до порозуміння між европейськими державами, довжниками Злуч. Держав, та проте не вияснив, на чому те **Gentleman agreement** полягає. Зате Мекдональд заявив, що на випадок не ратифікування льондонської умови, запрошуючі держави негайно зійдуться на нову конференцію, аби знайти розвязку заплутаної ситуації. Теж про конечність зміни політичного взаємовідношення союзних держав до Німеччини Мекдональд натякнув лише загальниково і не подав напрямних цієї зміни взаємовідношення. Одним словом Мекдональд не висвітлив основно суттєвих питань актуальної політики, обговорених на конференції в Льозанні і тому дещо розчарував послів.

ЛЬОЙД ДЖОРДЖ ГОСТРО АТАКУЄ МЕКДОНАЛЬДА.

ЛЬОНДОН, 13. 7. (ПАТ). В дискусії, яка велася в палаті громад над звітом Мекдональда, забрав теж слово Льойд Джордж і гостро заатакував Мекдональда за його тактику в Льозанні. Вказуючи на Білу Книгу уряду, в якій оголошено льозанську умову Льойд Джордж заявив: Тут нема всего, що діялося в Льозанні. Найпекучішої і найважнішої справи, яку обговорено в Льозанні в Білій Книзі не оголошено, себто нема документу, від якого залежить майбутня доля льозанської умови. Парлямент повинен і має право довідатися про документ, на основі якого парлямент мігби виробити собі опінію про вагу умови, яку канц. скарбу, Чемберлен, назвав **новою ерою**, а премієр Мекдональд **новою книгою**. Ми знаємо лише вступ до цеї книги, а нової ери я не бачу. Англійський парлямент повинен довідатися, яке порозуміння істнує між Вел. Британією, Італією і Францією. Знову „**Gentleman agreement**" не оголошено в списку льозанських документів хоч виміна нот, якими повідомлять союзні держави Німеччину про зміст осягненого порозуміння щодо воєнних довгів може бути оголошеною щойно тоді, як документи предложать уряди парляментам до ратифікації.

Опісля палата громад ухвалила внесок про перервання нарад від 14. липня до 17. жовтня ц. р. з тим застереженням, що на випадок наглих і важних позій палата громад може бути кожної хвилини склокана на наради.

ПЕРСОНАЛЬНА УНІЯ МІЖ РУМУНІЄЮ І МАДЯРЩИНОЮ.

БУДАПЕШТ, 13. 7. (ПАТ). Румунський премієр Вайда заявив кореспондентові „Мадяр Гірлян", що вісти про персональну унію між Румунією і Мадярщиною минаються з правдою й її тяжко булоб здійснити. Але нема ніяких основних перешкод проти цієї концепції і радо її розсліджу. Зате важніша є економічна співпраця з Мадярщиною.

ХМАРОЛІМ НАД БУДАПЕШТОМ.

БУДАПЕШТ, 13. 7. (ПАТ). Над Будапештом обірвалася хмара і вода заподіяла великі шкоди. Всі нижче положені будинки під водою, повалилися. В телефонічній централі знищила вода три каблі, а понад 600 телефонічних чисел ушкоджено. В Пештер Зеґеті вода затопила бараки, а в Кішпешті 60 домів теж під водою. Біля Ліляфурд перевернула вода віз з прогульковцями до рова. Двох прогульковців вдусилося, а чотирьох тяжко ранених.

ЗНЕСЕННЯ СУДІВ ПРИСЯГЛИХ У ПОЛЬЩІ.

Польська преса повідомляє, що з приводу недалекої появи нового карного закону в Польщі, який обовязуватиме вже від 1. вересня ц. р., припинена буде діяльність судів присяглих у цілій б. австр. займанщині. Головною причиною припинення діяльности присяглих судів є наче бто є відмінні постанови нового польського карного закону, які вимагають основних правничих студій.

МАСОВІ АРЕШТУВАННЯ КОМУНІСТІВ У ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА, 13. 7. (ПАТ). Судово-слідчі власти ведуть енерґійне слідство проти членів комуністичної партії Зах. України. Тому в багатьох місцевостях переведено труси і численні арештування та замкнено понад 60 активних хкомуністів. З приводу слідства ближчі інформації закриті.

КАСАЦІЙНА РОЗПРАВА РІТИ ҐОРҐОНОВОЇ.

ВАРШАВА, 13. 7. (ПАТ). В найближчий четвер, 21. липня ц. р. відбудеться перед Найв. Судом у Варшаві касаційна розправа Ріти Ґорґонової. Референтом цієї справи буде суддя д-р Виробек, а предсідником один з президентів Найв. Суду Міхеліс. Обвинувачену боронитимуть оборонці д-р Аксер і д-р М. Етінґер з Варшави.

З організаційного руху.

ПОВІТОВИЙ НАРОДНІЙ ЗІЗД У БІБРЦІ.

В дні 22. червня ц. р. відбувся в Бібрці Повітовий Народній Зізд УНДО. Зізд отворив короткою промовою голова ПНК о. Бобовник. До Президії вибрали о. Бобовника, пароха з Глібович Великих. В нараді взяло участь 60 відпоручників громад бобрецького судового повіту. Реферат про політичні й організаційні справи виголосив посол Степан Кузик. По рефераті вивязалася дискусія, в якій забирали голос: о. Бобовник, д-р Троян і д-р Венгльовський. На внесення комісії матки вибрано Повіт. Комітет УНДО. Головою став о. Михайло Бобовник, парох у Глібовичах Великих, заступником д-р Венгльовський, адвокат у Бібрці, секретарем Андрій Козакевич у Бібрці. На зізді рішено поширювати в повіті партійний орган „Свободу". Ухвалено вкладки для членів УНДО, а саме: для інтелігентів 1 зол. місячно, для всіх інших 1 зол. на рік. Рішено рівнож поустановляти по громадах бобрецького повіту мужів довіря та підготовити в найближчому часі велике повітове віче.

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ УНДО В СОКАЛІ.

В неділю 26. червня ц. р. відбулося заходом Повітового Народнього Комітету велике справоздавче віче під голим небом на площі Кооперативного Союзу в Сокалі, на котрому після відкриття віча головою Повітового Комітету д-ром Львом Хоминським виголосили реферати: посол Володимир Кохан про політичне положення, посол Кузик про господарське світове положення і вплив його та господарської крізи в Польщі на економічне положення українського народу в Польщі, посол Яворський про значіння політичної організації, а в заступстві посолки М. Рудницької, яка через виїзд за кордон не могла на віче приїхати, доповнив ті реферати д-р Роман Перфецький насвітленням акції Української Парляментарної Репрезентації на міжнароднім полі і змалюванням положення українського шкільництва в Польщі. Віче пройшло вповні вдатно, а учасники з великим вдоволенням вислухали повищих рефератів, перериваючи їх часто живими оплесками. При запитах намагалися вправді пп. Романів і Дячишин своїми інтерпеляціями на тему „чорних кав" і минної угодової акції та закидів опортунізму на адресу партії УНДО і радикальної звести заколот на віччу, одначе ті намагання не мали найменшого успіху. По відповідях посла Кохана і змістовній відправі, яку дав інтерпелянтам посол Яворський з місця зліквідовано ту спробу деструктивних елементів вести заколот та непорозуміння на віччу. Серед загального піднеслого настрою ухвалили вічевики резолюції, в яких висловили довіря Українській Парл. Репрезентації, а дальше протест у справі положення українського шкільництва, в справі нового самоврядного устрою і домагання до Української Парл. Репрезентації, аби вона на найближчій сесії польського сойму домагалася введення законодатним шляхом мораторії на сплати довгів селян-рільників та через зміну теперішних податкових законів у напрямі пристосування їх до доходовости дрібного селянського господарства, як також через негайне видання законів, що забезпечувалиб якнайсильнішу підтримку рільництва і хліборобських установ, — подбала про якнайскорше поліпшення долі і господарського положення українського селянства. Віче закінчив голова Повітового Народнього Комітету д-р Лев Хоминський промовою, в котрій під гучні оплески вічевиків висловив рішучий осуд на адресу тих невідповідальних одиниць, які для політичної демонстрації зважилися були на Геростратове діло нападу на Кооперативний Союз у Сокалі та заповів рішучу боротьбу проти того роду політичної праці. Віче закінчилося збірним відспіванням національного гимну.

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПРАЦЯ НА РІВЕНЩИНІ.

Село Колоденці, рівенської гміни — це наше свідоме село, яке горнеться до просвіти та організації. При останніх виборах голосували всі громадяни на український листу. Дня 10. ц. м. передполуднем прибув до Колоденки на довірочну нараду посол Волині З. Пеленський у товаристві голови Повітового Народнього Комітету п. В. Ярмолюка. На довірочну нараду прибуло 72 громадян. Зборам проводили Я. Ковальчук та С. Гринець, секретарював Ю. Новосад. Посол. З. Пеленський виголосив реферат, в якім вказав на наші завдання на економічному й освітньому полі. П. В. Ярмолюк виголосив організаційний реферат та вказав на завдання і ціли партії УНДО. З черги посол З. Пеленський давав пояснення на запити учасників наради. На внесення п. Ю. Новосада збори ухвалили одноголосно довіря для Української Парл. Репрезентації та завив до селян, щоби вступали до партії УНДО.

Дня 10. ц. м. пополудні прибув на довірочну нараду до села Олексіівки посол З. Пеленський у товаристві голови ПНК в Рівнім п. В. Ярмолюка. На нараду прийшли крім громадян Олексіівки також громадяни зі села Посягви. По рефераті посла З. Пеленського та п. В. Ярмолюка присутні завдавали питання у справах шкільних та громадської господарки. По вичерпуючих відповідях посла З. Пеленського ухвалили збори одноголосно повне довіря Українській Парл. Репрезентації та заклик до селян, щоби ставали в ряди партії УНДО. Треба піднести свідомість громадян Олексіівки, як м. і. помогли родинам арештованих за віче у 1930 р. скосити збіжжа, повезти збіж і рішили також помогти їм вижати

НОВИНКИ

— **Замкнення вистави АНУМ.** Вчора, 12. ц. м., закінчилася вистава сучасної української графіки, влаштована у Львові Асоціяцією Незалежних Українських Мистців. Через виставові салі Музею Н. Т. ім. Шевченка пересунулося загалом понад 1000 видців. Поважну скількість виставлених образів закупили приватні особи або деякі наші установи.

— **Вистава польської „Нової Генерації".** В Палаті Мистецтв „Т-ва Приятелів Мистецтв" у Львові відбудеться в місяцях липні-вересні ц. р. збірна вистава польських артистів-пластиків з Варшави, Кракова, Вильна, Познаня, Лодзі, Львова і Парижа п. з. „Нова Генерація".

— **Новий римо-кат. епископ у Пинську.** „Оссерваторе Романо" повідомляє, що Букрата Казимир, декан і парох Берестя, іменований епископом пинським на місце пок. еп. Лозинського. Як нас інформують, новий епископ ставиться до унійної акції на північно-західних землях прихильно.

— **Національне свято Франції.** Французький консулят у Львові повідомляє, що з приводу національного свята Франції буде приймати в консуляті (вул. Чарнецького 4) дня 14. липня ц. р. в год. 12-ій.

— **Виправа двох польських вітрильних лодок.** В дні 14. ц. м. вибралися з Жидачева Дністром у далеку дорогу дві вітрильні лодки: „Борислав" і „Подгалянін", обі збудовані коштом польонії бориславського басейну. Обсада „Борислава" задумує поплисти до Константинополя, звідти через Босфор, море Мармара і Дарданелі до Солуня, опісля здовж берегів Греції морем Йонським до Італії, а потім здовж берегів Еспанії, Португалії, Франції і Німеччини через море Балтійське до Гдині. Ціла та дорога тревати буде один рік. Друга лодка задумує доплисти тільки до Констанци, евент. до Константинополя.

— **Зменшення допомог для безробітних.** На днях увійшов у життя новий закон про обезпечення робітників на випадок безробіття. Приписи цього закону кривдять загал фізичних робітників, бо обмежують доволі сильно можливість дістати законну допомогу з фонду безробіття, а крім цього зменшують саму допомогу і скорочують час, в якому можна буде побирати допомогу для безробітних. А саме відтепер робітник мусітиме мати за собою щонайменше 26 тижнів праці по 6 днів на тиждень, або ефективних 156 днів (досі 20 тижнів без уваги на те, чи працював по 5, 4, 3, а навіть 2 дні в тижні), якщо хоче мати право до підмоги. Досі виплачували допомоги від максимальної денної ставки, яку устійнено на 10 зол. Нові приписи допускають обчислення допомоги від максимальної ставки 6 зол. денно. Іншими словами, якщо робітник буде заробляти 9 або 10 зол. денно, то допомогу буде діставати не на основі законних норм, але від денного заробітку 6 зол. Крім того тепер заробіток робітника буде обчислюваний не на основі праці в останньому тижні перед утратою роботи, але на основі пересічного денного заробітку, осягненого в часі 13 тижнів. Допомоги виплачуватимуть безробітним у часі 13 тижнів, при чому на тиждень рахуватимуть тільки 6 днів (досі 7). Таким робом час допомогової акції буде скорочений по одному дні на кожний тиждень, себто на 13 днів у цілім періоді виплати допомоги. Від найближчого понеділка фонд безробіття виплачуватиме допомоги вже на основі нових приписів.

— **Зміни на урядових становищах у Ліську.** Польська преса повідомляє, що в найближчому часі буде перенесений на інше становище дотеперішний староста в Ліську Верштайн. Одночасно має теж уступити командант повітової поліції в Ліську Солтис.

— **Жертви купелів.** У ставі в Поникві біля Бродів утопився Осип Вестманович, що прибув туди з кількома товаришами на прогульку. Смерти Вестмановича приглядалося безрадно багато прогульковців, що приїхали над став із Золочева і Бродів. — У часі купелі в ріці Стирі втопилися у Станиславчику 19-літній Іван Самуляк і 18-літній Петро Ференс, оба з Лопатина. Насамперед став топитися Самуляк. Йому поспішив на поміч Ференс, але Самуляк потягнув і його з собою на дно. Уважайте на себе при купелях!

— **Тайні горальні.** Органи скарбової контролі відкрили в місяці червні ц. р. на терені Окружного Скарбового Уряду в Бродах 84 тайних горалень. З того найбільше в районі Підкаменя, бо 35.

— **Буря з градом** перейшла на днях над Ясеновом у Брідщині і знищила в тому селі і в його найближчій околиці збіжа на просторі понад 2.000 га. Град падав там величини малого яйця.

— **Вселюдні і середні школи в Польщі.** На підставі даних Головного Статистичного Уряду вселюдне і середнє шкільництво Польщі в 1931—32 шк. році представляється так: Усіх вселюдних шкіл має Польща 26.939. У тім державних 25.446, приватних 1.493. У тих школах учиться 4,245.626 учеників, з чого 2,182.653 хлопців. Учителів вселюдних шкіл було 75.639. На одного учителя припадає в державних школах 58,7 учеників, у приватних 24. По містах є 2.962 шкіл, по селах 23.977. До міських шкіл ходить 1,125.464 учеників, до сільських 3,120.162. Середніх загально-освітніх шкіл має Польща 747 з 6.883 відділами. В цих школах учить 13.652 (8.864 мущин і 4.761 жінок). В середніх школах учиться 201.548 учеників, у тім 122.109 хлопців і 79.439 дівчат. На 1 відділ припадає пересічно 29.3 учеників, на учителя 14,8. З 742 середніх шкіл 276 це державні школи, 61 самоуправні і 405 приватні. Статистики шкіл на основі мови навчання Гол. Стат. Уряд не подає.

— **Скількість безробітних в Польщі.** По найновішим даним число безробітних, зареєстрованих в ПУПП, зменшилося. В дні 9. ц. м. було в цілій Польщі 240.170 зареєстрованих безробітних. У відношенні до числа безробітних з попереднього тижня зменшилося воно на 4.687 осіб.

— **Золото з дна моря.** З Риму повідомляють, що золото, добуте з дна моря із затопленого корабля „Єгипет", закупила „Банка д'Італія". Загалом видобули досі з моря півтора тони золота, що при ціні 10.000 лірів за кільограм представляє вартість 15 міліонів лірів. Закуплене золото збільшить резерви банку.

— **За титул мистця повітря.** У Бреславі відбулися в присутности 100.000 видців летунські змагання за титул мистця Німеччини в повітряній акробатиці. Титул цей здобув уже втретє нім. летун Фізегер.

—o—

Із судової салі.

ЕПІЛЬОГ ОДНОГ ВІЧА В ДОЛИНІ.

Дня 16. січня 1930 р. мала відбутися в Долині довірочна нарада, скликана в салі „Братського Дому" комітетом місцевих громадян. На порядку дня були справи комунальної політики по селах Долинщини. Приїхали на ту нараду тодішній посол Максимович та сенатор Кузьмин.

Коли почалася нарада, війшов на салю цілий віддіп поліції під проводом комісаря Віндака, який почав перевіряти, чи нарада скликана й відбувається по закону.

Серед замішання, яке повстало наслідком урядування поліції, присутні кинулись виходити з салі; хтось кликнув: „не йдіть зі салі. Ви у своїй хаті", а хтось інший „ганьба поліції".

ЧИ ФРАНКО ПОВИНЕН МАТИ НАГРОБНИК? Хто каже, що так, нехай пішле жертву до „Центробанку" на вкладку ч. 9003. (чекове конто 143,467; дописати: „На будову нагробника Франка").

Нараду поліція розігнала, з адв. д-ра Івана Луціва і багато інших громадян з Долини (м. ін. такі, що нараду скликували), поліція обвинувачила за провину проти постанов австр. закону про збори (§ 2), далі з § 279 та 312 к. з. за непослух поліції та перешкоду в урядуванню. Повітовий суд в Долині присудом з дня 31. І. 1931. ч. спр. V кг. 372/30 признав д-ра Луціва винним закинених провин та засудив його на кару одномісячного арешту з завішенням виконання кари на два роки.

Крім того покарало ще й старосто в Долині д-ра І. Луціва за проступок з § 11 патенту з 1852 р. (намова до непослуху поліції) карою 200 зол.

Наслідком відкликів в обох випадках відбувся перед окружним судом у Стрию цілий ряд розправ, що покінчилися недавно **звільненням обвинуваченого від усіх закидів.**

Боронив адв. **Д-р Роман Домбчевський** зі Стрия.

З нових книжок.

Мирослав Капій: „КРАЇНА БЛАКИТНИХ ОРХІДЕЙ“. Повість. Накладом Вид. С-ки „Новий Час“, Львів 1932. ст. 158.

Це повість для молоді, до 15-го року життя. Модна тема — історія подорожі до Марса на зразок Жіль Вернівської подорожі до Місяця. Тема зукраїнщена: воздушна торпеда вернеться із Місяця у Київ за щасливого та славного панування гетьмана у 1991. році, її поворот передбачить раніше, ніж хтонебудь у світі наш земляк, асистент астрономічної обсерваторії у Святолині д-р Ігор Харитоненко і подадуть цю вістку у світ перші „Київські Вісті“.

Повість, виходило би, фантастична. На жаль, із 150 сторінок 100 із них іде на опис вижикування повороту марсіянського воздухоплау і щойно решта це опис життя на Марсі та її мешканців. Марсіяни — нащадки легендарної Атлантиди, звідки втікли перед її потопою. Життя на Марсі мало чим ріжниться від життя на землі: усе те фантастичне та непередбачене в ньому зводиться до великопанських вибагів міліонерів і кількох технічних винаходів. Народні казки з таємними закликами мають більше несподіванок. Картина щасної доби людства на Атлантиді мало чим ріжниться від дитячих оповідань про те, як виглядав рай, коли всі жили у згоді, ситі, задоволені і в прегарному підсонні.

Величезна несподіванка, яку привозять зі собою Марсіяни на землю це „блакитна орхідея“. Ось вона ця таємна штука: „По середині (кабіни) стояла велика урна, в якій виростав, як у звичайному квітковому вазонику, розцвилий корч орхідеї з великанською, блакитною квіткою по середині. Вже звичайні, маленькі квітки орхідеї мають у собі щось дивне й загадочне, а ця великанська квітка робила враження чогось несамовитого... У самій середині квітки, в тому місці, з якого розходяться пелюстки, що творять корону квітки, де звичайно в орхідей находиться темний жмуток пиляків, находилось око... Живе, ворухливе мов людське око, яке вдивлялось у тих, що з жахом спинилися на порозі... Якась безмежна лють і дика ненависть відбивалися в ньому, неопанований, стихійний гнів іскрами сипався з нього... Щось несамовите неслось від тієї орхідеї. Разом із сильним, одурманюючим запахом нісся від квітки якийсь шелест-шепіт, що подобав на шипіння гадюки у тропічних пралісах“...

У такому стилі видержані сензаційні моменти. Автор ще й ослаблює апетит читача тим, що невпинно заповідає йому патетично прихід великої сензації. Очевидячки, не робить він навіть спроби, щоби наслідувати Верна або Уельса і дати своїм новинам підклад наукової імовірности. Він задовольняється власною вигадкою. Зрештою нема що й вигадувати. Ця марсіянська блакитно-орхідейна майбутність із 1991 року не йде ні трохи вперед, коли репортер „Київських Вістей“ бачить іще „Кедрина з львівського „Діла“ й аж три фейлетони стругнув описуючи його!“

Органічна хиба всієї цієї буцім-то фантазії у тому, що сам автор не найшов у своїй темі нічого, що стало би для нього поважним питанням, яке він сам хоче розвязати, а просто... пише.

Стиль — легкий, мова непогана, а всеж не шкодило би виполоти з неї неодно хабаззя. Автор, як більшість галичан, не має вуха для ріжниці між „це“ і „те“ і пише цей, це, цього перед „що“ і „який“: „цей, що“, = „це, що“, „горда з цього, що“ — замісць: той, що, те, що, горда з того, що... Повторяє він і прикрі москалізми: красавиця (красуня), заскучав за... (затужив), у мене нема часу (не маю часу), нездійснимий (нездійсненний, недолежний), „ізза“ в значінні через, кромі (крім), рокова (лиховісна) хвилина, заставити (приневолити, примусити), збори (у значінні „каси“, „доходу“ в театрі), пестрий (рябий, сорокатий), курорт (літнисько), заосмотрений (забезпечений, засоблений), научний (науковий), полоса (смуга), вонь у значінні пахощів.. Не менше і польонізмів: людський дух міг здобутися (спромогтися), чинючи (!) грізну конкуренцію, похопилися (зміркували), більш промовляючі (!) до розуму, удаватися (йти кудись, спрямувати), уносилося (понуло), випадає (личить)... Характеристичне, що находимо теж перплутаний 3-ній і 7-ний відмінок у свому описові, на довгому рядові (зам. описі, ряді). Хто в нас каже „на столові“?!

Неодна із тих помилок товчеться як Марко по пеклі по всій нашій пресі і нема засобів з ними боротись.

М. Р.

Дописи.

ЖУКІВ КОЛО ОБЕРТИНА. **(Шевченківський концерт. — Кооперативні болячки).** Дня 3. липня ц. р. відбувся тут концерт у честь Шевченка, що зробив глибоке враження на около 500 видців, які вже відавна, може й не зазнавали ніколи такого святочного піднесення духа. Може це буде зворотом до кращого. І хоч був позичений хор з Хотиміра й орхестра з Обертина, то проте треба відмітити дуже удачну декламацію місцевого малого ученика Козоріса Андрія Васила: „Привіт дітей Батькові Тарасові“ М. Підгірянки і ніжну, з чуттям віддану „Тополю“ Шевченка п. Медвецькою Олею. Рівнож доволі удачно відіграла тутешня дітвора сценку: „Вінець на могилу Т. Шевченка“ Віри Лебедової, вирежісеровану п. Михайлевичевою. На декламацію „Чигирин“ Шевченка староство не позволило. Про життя і творчість Шевченка виголосив добре обдуманий реферат З. Попович. Закінчився концерт національним гимном (хор і орхестра). — Кооператива „Згода“ від самого початку хоріє у нас на ту модну на селі манію-болячку, не маючи ні фахового проводу, ні фахових і совісних крамарів. Хто хотів більшої позички, накредитів ішов до крамаря до „Згоди“, а за кілька місяців уже було манко найменше 600 зол. Як не змінять ділові управи і Надз. Ради і як не заангажують фахового й совісного крамаря, то ціла ідейна і безкорисна праця ініціяторів піде намарне. — **Громадянин.**

РУДКИ. **(Окружна конференція в Рудках. — Стшельци“.** О. Семен Кульчицький з Вощанець простує зміст допису в „Ділі“ з 1. липня ц. р. остільки, що в Угерцях Винявських місцевий учитель (поляк) основав дня 9. червня „сторожу громадську“, а не „Стшельца“, що приречення складано за його диктатом по польськи, то о. Кульчицький велів начальникові громади оголосити, що до тої організації належати не буде (як член спомагаючий), саме тому, що приречення складано не в українській мові Ні старости, ні поліції в оснуванні тої „сторожі“ не було.

Від Редакції: У звязку з цим дописом дістали ми ще спростування від громадського уряду в Угерцях Винявських і від тамошнього управителя школи. Обі ті спростування написані незгідно з законом, тому їх не містимо, тимбільше, що вони простують в основі те саме, що й о. С. Кульчицький.

Листування Редакції.

Вп. д-р Микола Сталник у Козові. Ваш лист передали ми п. през. Каратницькому. Дотичних чисел „Діла“ не можемо відшукати, бо на це треба би стратити кілька годин часу.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 13.VII. 1932 за масло експортове та десерове пріма 3·00 зол., за літру молока 19—20 сот., літру сметани 0·90 зол., яєць 3·30—3·40 зол.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“ Львів Ринок 10